

**Πόσο βιώσιμη και συμπεριληπτική είναι η οικονομική
ανάπτυξη στην Ελλάδα;
Τάσεις, δημόσιες πολιτικές και η αποτελεσματικότητά τους**

Νίκος Τράντας

7ο ετήσιο συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Αξιολόγησης

Αθήνα, 7.11.2024

1. α. Μετρώντας την ποιότητα ζωής και τη βιωσιμότητα

- Το ΑΕΠ δεν καταγράφει τις ανισότητες, τις περιβαλλοντικές ζημιές και την άτυπη οικονομία.
- Έκθεση με συστάσεις της Επιτροπής Stiglitz-Sen-Fitoussi 2009
 - Αυτό που μετράμε διαμορφώνει αυτό που συλλογικά προσπαθούμε να επιδιώξουμε – και αυτό που επιδιώκουμε καθορίζει αυτό που μετράμε.
 - Η εκτίμηση του τρέχοντος επιπέδου ευημερίας θα πρέπει να διακρίνεται από την εκτίμηση της βιωσιμότητας, δηλαδή εάν αυτό μπορεί να διαρκέσει στο χρόνο.
- Εκθέσεις της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τη Μέτρηση της Οικονομικής Επίδοσης και της Κοινωνικής Προόδου (HLEG), ΟΟΣΑ 2018.
- Κυβέρνηση Jacinda Ardern στη Νέα Ζηλανδία: πρώτος εθνικός «προϋπολογισμός ευημερίας» 2019.
- Παραδείγματα καλών πρακτικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο: Βερμόντ, Μέριλαντ, Άμστερνταμ.
- ΕΕ: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων, Social Scoreboard.

1.β. Δείκτες και Εκθέσεις πέρα-από-το ΑΕΠ

- UNDP: Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI), προσαρμοσμένος στην ανισότητα (IHDI), ανάπτυξης των φύλων (GDI), ισότητας των φύλων (GII), προσαρμοσμένος στις πλανητικές πιέσεις (PHDI), πολυδιάστατος δείκτης Φτώχειας (MPI).
- UNEP: δείκτης περιεκτικού πλούτου (IWI)
- ΟΟΣΑ: Better Life Index
- Δείκτες Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ (ΣΒΑ / SDGs)
- SDG Index and Dashboards, από Sustainable Development Solutions Network (SDSN)
- Δείκτες και εκθέσεις EUROSTAT για SDGs
- Παγκόσμια Τράπεζα: Adjusted Net Savings
- JRC: Consumption Footprint Indicator
- World Happiness Report
- Happy Planet Index
- Social Progress Index
- Legatum Prosperity Index
- Sustainable Society Index
- Fragile States Index
- Ecological Footprint
- Environmental Performance Index
- Index of Sustainable Economic Welfare
- Genuine Progress Indicator
- Doughnut of Social and Planetary Boundaries

2. Επιδόσεις – Συσχέτιση με το αναπτυξιακό πρότυπο – Σχέση ΑΕΠ και άλλων δεικτών

- Γενικό συμπέρασμα από την παρακολούθηση των δεικτών: Για μια ανεπτυγμένη οικονομία σχετικά υψηλού εισοδήματος και ένα πολιτικό σύστημα που πρεσβεύει τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, οι επιδόσεις δεν είναι ιδιαίτερα επιτυχημένες. Η δημόσια πολιτική πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση πιεστικών ζητημάτων.
- Ερωτήματα που εγείρονται:
 - Πώς σχετίζονται οι επιδόσεις με το αναπτυξιακό πρότυπο; Έχει αλλάξει; Είναι βιώσιμο; (πολιτική οικονομία)
 - Ποια είναι η σχέση μεγέθυνσης του ΑΕΠ με τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες; Αρκεί η ανάπτυξη για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής; Επιτυγχάνεται αποσύζευξη ανάπτυξης με περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις; (θεωρία, έρευνα, πολιτική οικολογία)

3. α. Δημόσιες πολιτικές για τη συμπερίληψη και τη βιωσιμότητα...

- Καταγραφή των πολιτικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη στις 2 εκθέσεις Εθελοντικής Εθνικής Αξιολόγησης (VNRs) για τους ΣΒΑ: 2018, 2022.
- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (NRRP)
- Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
- Πλαίσια πολιτικής:
 - Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα
 - Εθνικός Κλιματικός Νόμος
 - Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης
 - Εθνικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
 - Εθνική Στρατηγική για την Έρευνα και την Καινοτομία 2021 -2027
 - Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (2020)
 - Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2021)
 - Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Προστασία του Παιδιού από τη σεξουαλική κακοποίηση (2022)
 - Στρατηγικό Σχέδιο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Δια Βίου Μάθηση και Νεολαία (2022)
 - Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (2021)
 - Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά (2021)
 - Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ (2021)
 - Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και τη Μείωση της Φτώχειας 2021-2027

3. β. ... και η αξιολόγησή τους

- Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των δημόσιων πολιτικών παραμένει μια πρόκληση στο σύστημα διακυβέρνησης της Ελλάδας.
- Οι εκ των υστέρων (ex-post) αξιολογήσεις των αποτελεσμάτων εφαρμογής των ρυθμίσεων, οι οποίες προβλέπονται σε νόμο από το 2012, δεν εφαρμόζονται.
- Οι εκ των προτέρων (ex-ante) αναλύσεις συνεπειών των ρυθμίσεων διενεργούνται από τα υπουργεία και συνοδεύουν όλα τα νομοσχέδια, αλλά στερούνται εις βάθος ανάλυσης των θεμάτων που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Αντίφαση μεταξύ διακηρυγμένων στόχων (βιώσιμη ανάπτυξη) και εφαρμοσμένων πολιτικών, οι οποίες, τουλάχιστον κατά τη δεκαετία του 2010, επέφεραν πολύ αρνητικά αποτελέσματα στην κοινωνική συνοχή.
- Ανύπαρκτος προβληματισμός για τις υπαρκτές αντιφάσεις μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης και περιβαλλοντικής προστασίας ή έστω μικρή αναφορά για την ανάγκη αξιολόγησης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των πολιτικών (π.χ. green budgeting στη σελ. 44 του προσχεδίου προϋπολογισμού 2025).

4. Προτάσεις

- Επίσημη στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Προορατικό και συνεχώς εξελισσόμενο έγγραφο, που θα περιλαμβάνει τις εθνικές προτεραιότητες και τις σχεδιασμένες και εφαρμοσμένες πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και στις τρεις της διαστάσεις, μαζί με τα κενά και τις ελλείψεις, τη συστηματική παρακολούθηση της προόδου και τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών.
- Η στρατηγική, οι δημόσιες πολιτικές και τα σχέδια δράσης θα πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένα σε όλες τις διαστάσεις της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (η «πράσινη» οικονομία συνεπάγεται περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιβαρύνσεις, οι οποίες συνήθως δεν γίνονται ορατές, π.χ. εξορύξεις) και τα αποτελέσματά τους να αξιολογούνται αντιστοίχως.
- Αξιολογήσεις επιπτώσεων στη βιωσιμότητα για όλους τους νόμους που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους ΣΒΑ.
- Δημόσια διοίκηση mission-oriented για την εφαρμογή των ΣΒΑ, ώστε να γίνεται καλύτερη και δικαιότερη διαχείριση των αντιθέσεων και συμβιβασμών, να επιτυγχάνονται συνέργειες και να βελτιωθεί η συνοχή των πολιτικών για τη μετάβαση στη βιωσιμότητα.

**7ο ετήσιο συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Αξιολόγησης
Αθήνα, 7.11.2024**

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

nick.trantas@gmail.com